

Innst. 88 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Meld. St. 32 (2015–2016)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Svalbard

Til Stortinget

Sammendrag

De overordnede målene for svalbardpolitikken er:

- En konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten
- Korrekt overholdelse av Svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd
- Bevaring av ro og stabilitet i området
- Bevaring av områdets særegne villmarksnatur
- Opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen

Gjennom denne meldingen bekrefter regjeringen at de overordnede målene for svalbardpolitikken ligger fast. Svalbardpolitikken skal fortsatt være preget av kontinuitet og forutsigbarhet. En forutsigbar forvaltning av Svalbard i tråd med målene bidrar både til trygghet for befolkningen og til stabilitet og forutsigbarhet i regionen.

Norges suverenitet over Svalbard er ubestridt. Sysselmannen på Svalbard er regjeringens øverste representant på øygruppen og har rollen både som politimester og fylkesmann.

Ett av hovedmålene i svalbardpolitikken er opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen. Dette målet har først og fremst vært oppfylt gjennom longyearbysamfunnet. Kulldriften har gjennom de senere år fått redusert betydning bl.a. fordi en stor del av de ansatte har pendlet mellom Svea og fastlandet. Sam-

tidig har det vokst frem annen aktivitet, bl.a. innen forskning og høyere utdanning, reiseliv, romrelatert virksomhet og annen næringsvirksomhet.

Regjeringen ønsker gjennom denne meldingen å legge til rette for eksisterende og ny variert virksomhet. Longyearbyen skal også i fremtiden være et levedyktig lokalsamfunn som er attraktivt for familier. Gjennom et samlet grep om en klimatilpasset arealplanlegging i Longyearbyen vil man kunne få gode effekter for longyearbysamfunnet og samtidig legge til rette for ønsket næringsutvikling.

Oppgraderingen av kraftverket i Longyearbyen som startet i 2013, er forventet å forlenge levetiden til kraftverket med 20–25 år fra oppgraderingen startet.

Bakgrunnen for meldingen beskrives nærmere i kapittel 2, og de folkerettslige rammene, inkludert Svalbardtraktaten, gjennomgås i kapittel 3. Hovedmålene i svalbardpolitikken, virkemidlene staten har for å nå disse målene og det administrative apparatet, er tema for kapittel 4.

I kapittel 5 beskrives prinsippene for lovgivningen på Svalbard. Det slås bl.a. fast at det rettslige rammeverket skal være mest mulig likt fastlandet.

Videreutviklingen av samfunnet i Longyearbyen gjennomgås i kapittel 6. Et av målene i svalbardpolitikken er opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen. Dette målet nås gjennom familiesamfunnet i Longyearbyen. Longyearbyen er ikke et livløps-samfunn, og det er klare rammer for hvilket tjenestetilbud som skal være tilgjengelig. Innenfor disse rammene, som bl.a. reflekteres i det lave skattenivået for øygruppen og det forholdet at utlendingsloven ikke gjelder her, ønsker regjeringen at Longyearbyen fortsatt skal være et levedyktig lokalsamfunn som er attraktivt for familier og et samfunn som bidrar til å oppfylle og understøtte de overordnede målene i svalbardpolitikken.

Reiselivet er viktig for sysselsettingen i Longyearbyen, og regjeringen vil legge til rette for flere lokale arbeidsplasser i denne næringen. Det vil bl.a. bli lagt til rette for å gjøre Longyearbyen og nærområdene rundt lokalsamfunnene (forvaltningsområde 10) mer attraktive i reiselivssammenheng.

Bevilgningen til forberedelsene til driftshvile i Svea og Lunckefjellgruva gir bedre rammer for omstillingen.

Regjeringen vil når Kystverkets utredning foreligger, ta stilling til det videre arbeidet med å utvikle havneinfrastruktur i Longyearbyen.

Regjeringen ser det ikke som ønskelig å legge til rette for etablering av virksomheter som krever betydelige investeringer i infrastruktur. Flytting av statlige arbeidsplasser til Longyearbyen vil bli vurdert.

Miljøvern er drøftet i kapittel 7. Beskyttelse av naturmiljøet er en av de lange linjene i norsk svalbardpolitikk, og bevaring av Svalbards særegne villmarksnatur er et av de overordnede målene for svalbardpolitikken. Svalbard har en internasjonalt viktig og verdifull natur- og kulturarv som Norge har et særskilt ansvar for å bevare.

I en tid med behov for omstilling og utvikling av nye næringer og aktivitet i Longyearbyen, peker reiseliv, forskning og høyere utdanning seg ut som nærliggende aktiviteter å bygge videre på. Miljøregelverket og målene for miljøvernet på Svalbard setter rammer for all virksomhet. Innenfor disse rammene er det imidlertid handlingsrom for å utvikle virksomhet knyttet til både reiseliv, forskning og høyere utdanning videre. Det vil bli igangsatt en første fase i tilretteleggingen der man sikrer en helhetlig tilnærming både til bygging av nye næringshytter og bruk av midlertidige installasjoner for reiselivet vinterstid, og bedre rammer for ikke-motoriserte reiselivsprodukter som ski- og hundesledeturer.

Regjeringen er opptatt av helhetlige rammer for forvaltningen der ulike typer ferdsel og aktivitet sees i sammenheng, både innenfor og utenfor verneområdene på Svalbard. For å sikre en slik helhetlig forvaltning vil regjeringen videreføre arbeidet med forvaltningsplaner for verneområdene på Svalbard. Et viktig mål er også å tilpasse forvaltningen til de raske endringene i klima og miljøforhold man står overfor på Svalbard.

Kunnskap, forskning og høyere utdanning er tema for kapittel 8. Svalbard er en viktig plattform for norsk og internasjonal forskning, høyere utdanning og miljøovervåking. Forskning og undervisning er av stor betydning for norsk aktivitet og nærvær på Svalbard. Regjeringen vil utvikle en overordnet strategi for forskning og høyere utdanning på Svalbard.

Forskningsmiljøet i Ny-Ålesund skal videreutvikles som en plattform for internasjonalt naturvitenskaplig samarbeid der Norge har en tydelig

vertskapsrolle med faglig ledelse på relevante områder. Norsk Polarinstitutt, som er et direktorat under Klima- og miljødepartementet, får ansvar for å implementere og følge opp forskningsstrategien i Ny-Ålesund i dialog med Forskningsrådet og berørte departementer og aktører. Ansvaret for forvaltningen av statens eierskap i Kings Bay AS overføres fra Nærings- og fiskeridepartementet til Klima- og miljødepartementet.

Kapittel 9 i meldingen omhandler næringsvirksomhet. Det er viktig at næringslivet skaper verdier innenfor de samlede mål og rammer som gjelder for svalbardpolitikken. En forsvarlig og bærekraftig bruk av Svalbards unike natur er en viktig rammebetingelse for omstilling og satsing på næringsutvikling.

Det skal også utvikles en fremtidsrettet nærings- og innovasjonsstrategi. Det er grunn til å tro at det spesielt innenfor reiseliv er gode muligheter for utvikling av nye arbeidsplasser. Regjeringen vil gi rammebetingelser som kan gi grunnlag for bærekraftig vekst i reiselivsnæringen.

Svalbards geografiske plassering er også ideell for romvirksomhet, både for utforskning av atmosfæren og for nedlesning av satellittdata. Regjeringen er opptatt av at norske aktører innenfor romvirksomheten utnytter konkurransefortrinnene Svalbards beliggenhet og egenskaper gir innenfor romrelatert forskning, innovasjon og næringsutvikling.

Meldingens kapittel 10 omhandler samfunnsikkerhet, redning og beredskap. I dette kapitlet beskrives organisering, roller og ansvar i samfunnsikkerhets- og beredskapsarbeidet på Svalbard. Det gis også en omtale av tilgjengelige ressurser og særskilte utfordringer det er viktig å rette oppmerksomhet mot.

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap skal med bistand fra Politihøgskolen og Hovedredningssentralen foreta en evaluering etter skredulykken i Longyearbyen 19. desember 2015. Regjeringen vil på egnet måte følge opp eventuelle funn. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) vil prioritere å kartlegge flom- og skredfare på Svalbard i 2016.

For å styrke sjøsikkerheten vil det bli arbeidet for å sikre en effektiv implementering av Polarkoden. Videre vil arbeidet med sjøkartlegging av viktige områder rundt Svalbard fortsette, og det vil bli etablert landbaserte AIS-stasjoner på Svalbard for å sikre en mer effektiv trafikkovervåking. Øvrig navigasjonsinfrastruktur på Svalbard vil også bli modernisert.

Gjennom denne meldingen redegjør regjeringen for ulike tiltak som bidrar til å styrke arbeidet med Svalbard. I hovedsak kan tiltakene i meldingen dekkes innenfor berørte departementers gjeldende budsjettammer. Utover disse tiltakene omtaler meldin-

gen også andre tiltak som vil kunne medføre utgiftsøkninger over statsbudsjettet. Tiltak som er drøftet i meldingen vil bli vurdert i forbindelse med regjeringens videre arbeid knyttet til Svalbard. Regjeringen vil komme tilbake til forslag om konkretisering og iverksetting av de tiltak som er nevnt i meldingen, i forbindelse med de årlige budsjettforslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Svein Roald Hansen, lederen Anniken Huitfeldt, Marit Nybakk, Kåre Simensen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Elin Rodum Agdestein, Regina Alexandrova, Sylvi Graham, Øyvind Halleraker og Trond Helleland, fra Fremskrittspartiet, Harald T. Nesvik, Jørund Rytman og Christian Tybring-Gjedde, fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, mener Svalbard må forvaltes aktivt i tråd med Svalbardtraktaten, og at svalbardpolitikken skal være preget av kontinuitet og forutsigbarhet. Norsk tilstedeværelse på Svalbard må videreutvikles gjennom satsing på utdanning, forskning, reiseliv og annen næringsvirksomhet. Beskyttelse av naturmiljøet og bevaring av Svalbards særegne villmarksnatur må imidlertid fortsatt være et av de overordnede målene med svalbardpolitikken. Norge har et særlig ansvar for å bevare Svalbards verdifulle natur- og kulturarv.

Komiteen mener at familiesamfunnet i Longyearbyen er et viktig instrument for å håndheve norsk svalbardpolitikk. Det må derfor fortsatt legges til rette for barnefamilier, og tjenestetilbudet må være godt nok til å ivareta lokalbefolkningens behov. Studenter bør fortsatt integreres godt i lokalsamfunnet, og en utvidelse av studietilbudet ved etablering av hele studieløp kan bidra til en styrking av lokalsamfunnet.

Komiteen mener det er viktig å legge til rette for en positiv utvikling av longyearbysamfunnet, ved å videreutvikle eksisterende næringer og legge til rette for etablering av nye næringer.

Komiteen mener videre at det er positivt at regjeringen vil se på muligheten for å flytte statlige arbeidsplasser til Svalbard, og viser til at dette også ble fremhevet i høringsuttalelsen fra lokalstyret i Longyearbyen.

Komiteen viser til at skredulykken i desember 2015 var en dramatisk påminnelse om hvor viktig det er at man lokalt har et godt apparat for å håndtere ekstraordinære hendelser. Innsatsen fra de dedikerte

redningsressursene og alle de frivillige var imponerende. Evalueringen som er gjennomført av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), viser at den umiddelbare innsatsen av berørte, frivillige og den organiserte redningstjenesten bidro til at ikke flere liv gikk tapt. Befolkningen i Longyearbyen er vant til ekstreme værforhold, men skredulykken var ekstraordinær. Komiteen legger til grunn at evalueringen som er gjennomført følges opp med konkrete tiltak.

Komiteen mener også at rapporten som utarbeides av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), må følges opp med midler slik at det kan iverksettes nødvendige tiltak for å sikre tryggheten til befolkningen.

Komiteen viser til at Svalbards geografiske plassering gir en del særskilte utfordringer innen samfunnssikkerhet og beredskap. Svalbard består i stor grad av spesielt sårbare og vernede naturområder, og konsekvensene av en skipsulykke ved Svalbard vil bli alvorlige. Skipstrafikken i farvannet rundt Svalbard er økende, og issmeltingen har i tillegg medført at nye områder har blitt tilgjengelig i stadig større deler av året. Havnekapasiteten er i dag begrenset, og en rekke høringsinstanser påpeker behovet for å realisere ny havnestruktur i Longyearbyen. Lokalstyret viser i sin høringsuttalelse til at en utvidelse av havneområdet vil sørge for realisering av nye næringer og styrke den totale beredskapen på Svalbard. Komiteen legger derfor til grunn at funnene i den pågående konseptvalgutredningen (KVU) vil bli fulgt opp.

Komiteen mener også at regjeringen bør vurdere Longyearbyen som et nav for søk og redning i Arktis. Det vises til at Norge etter avtale med Canada, Danmark, Finland, Island, Russland, Sverige og USA har et betydelig ansvar for søk og redning i Arktis. Bakgrunnen for avtalen var en erkjennelse av at økt aktivitet og trafikk i Arktis krever styrking av redningssamarbeidet.

Komiteen mener det blant annet er viktig å intensivere sjøkartleggingen av farvannene rundt Svalbard. Komiteen viser til at Maritimt Forum Nord SA har gjennomført en omfattende utredning om søk og redning i arktiske farvann som avdekker mangler ved beredskapen.

Komiteen viser til at godt utbygde kommunikasjonsmuligheter er viktig for å legge til rette for forskning, klima- og miljøovervåking samt styrke søk- og redningsoperasjoner i krevende havområder. Komiteen mener derfor det bør vurderes å styrke og modernisere aktuelle kommunikasjonsløsninger på og rundt Svalbard. I lys av uforutsigbare vær- og isforhold bør det også vurderes opprettet en egen værradar på Svalbard.

Komiteen vil også understreke viktigheten av trening og felles øvelser for å oppnå bedre samhandling mellom aktører som forventes å bidra med søk og redning, og viser til SARiNOR-prosjektet.

Komiteen viser til at Svalbard har en sentral rolle innen norsk romvirksomhet, og at den geografiske plasseringen er ideell både for utforskning av atmosfæren og nedlesing av satellittdata.

Romfart skaper høyteknologiske arbeidsplasser. Komiteen mener romvirksomhet fortsatt bør være en viktig del av næringsaktiviteten på Svalbard og understreker betydningen av å videreføre og styrke klyngedannelsen rundt rom-/jordaktivitet som er utviklet i aksene Svalbard–Tromsø–Narvik–Andøya.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at Svalbard er Norges fremste fortrinn som romnasjon, og mener utvikling av romvirksomheten på Svalbard vil kunne bidra til å styrke den norske høyteknologiske, innovative og framtidsrettede næringsvirksomheten. Flertallet viser til flere eksisterende romaktiviteter som eksempler på god utnyttelse av Svalbards særlige geografiske fortrinn:

- SvalSat er verdens største kommersielle satellittjordstasjon og verdensledende innenfor nedlesing av meteorologiske data fra satellitter i polare baner
- Copernicus-programmet gir for eksempel kritiske innspill til forståelsen av klimaendringene i Arktis ved å overvåke isutbredelsen, og øke forståelsen av hvordan isforholdene påvirker fiskeri og transport
- SvalRak er en utskytingsstasjon for forskningsraketter til studie av nordlys og andre arktiske fenomener
- UNIS er bl.a. involvert i studier av arktisk geofysikk og nordlys. Norge er ledende i nordlysforskningen

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti deler engasjementet for norsk romforskning og romvirksomhet, men registrerer at regjeringen slår beina under norsk romsatsing i sitt forslag til statsbudsjett for 2017.

I budsjettforslaget ligger det et dramatisk kutt i satsingen på de frivillige programmene i European Space Agency (ESA). Administrerende direktør Bo Andersen i Norsk Romsenter har uttalt at kuttene innebærer en langsiktig nedbygging av norsk romindustri, som nå omsetter for mer enn 7 mrd. kroner årlig.

Komiteens medlem fra Venstre registrerer også at regjeringen nå ser viktigheten av å videreføre det norske engasjementet i miljøovervåkningsprogrammet Copernicus, og vil minne om at regjeringen kuttet støtten til Copernicus i sitt forslag til statsbudsjett for 2015, et oppsiktsvekkende kutt ettersom Norge er det landet som får mest nytte av dataene som produseres i Copernicus-programmet. Venstre rettet imidlertid opp dette i forhandlingene og sikret fortsatt støtte til programmet i vedtatt budsjett for 2015.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet har merket seg ulike alternativer for organisering av museet i Gruve 3 og mener en god løsning kan være å overføre museet til Svalbard Museum.

Komiteen ønsker en bred og åpen tilnærming til fremtidens energiforsyning på Svalbard. Longyearbyen forsynes i dag med energi fra et kullfyrt energiverk fra 1983. Energiverket har høye utslipp av CO₂ i forhold til den mengden energi det produserer. Dette er på ingen måte forenelig med visjonen om et nullutslippssamfunn på øygruppen. Energiverket leverer dessuten fjernvarme opp mot sin maksimale kapasitet, og en økende etterspørsel som følge av vekst vil utløse behov for betydelige investeringer. For å sikre drift, og for å forlenge levetiden til kraftverket, er det igangsatt et omfattende vedlikeholds- og oppgraderingsarbeid. Sammen med etablering av et renseanlegg foretas det fra statens side investeringer på om lag 180 mill. kroner i kraftverket, jf. Prop. 1 S (Svalbardbudsjettet (2016–2017)). Dette arbeidet er i slutfasen og vil bidra til å forlenge levetiden til kraftverket med 20–25 år fra arbeidet med oppgraderingen startet i 2013.

Komiteen mener det må legges til rette for at Svalbard kan bli et klimanøytralt samfunn, og ber om at regjeringen våren 2017 igangsetter en bred utredning av mulighetene for fremtidig energiforsyning på Svalbard, basert på bærekraftige og fornybare løsninger. Utredningen bør omfatte ulike utviklingsscenarioer for Longyearbyen og andre bosettinger på Svalbard og tydeliggjøre hvilke muligheter som finnes for klimavennlig produksjon, distribusjon og lagring av energi. Det er viktig å trekke Longyearbyen lokaltstyre med i arbeidet. Alle klimavennlige energiteknologier må vurderes, blant annet fornybar energi som sol- vind- og bølgekraft og geotermisk energi.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener at man også må vurdere pilotanlegg for CO₂-lagring, i kombinasjon med gasskraftverk.

Komiteen mener at man også bør vurdere muligheten for å knytte Svalbard til kraftnettet på fastlandet med en sjøkabel. Det har vært presentert kombinasjonsløsninger der man kan forsyne Svalbard og elektrifisere oljeinstallasjoner i Barentshavet fra samme grid. Disse mulighetene bør utredes som en del av løsningen med å sikre øygruppen energi. Regjeringen bes om å komme tilbake til Stortinget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2017 med forslag til bevilgning for en utredning om ny miljøvennlig energiløsning for Svalbard.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, mener man i tillegg bør se på lukkede løsninger, eksempelvis i kontainer, som kombinerer avfallshåndtering med produksjon av elektrisitet og vannbåren varme.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til forslag fra selskapet ABB om at en kraft-fra-land-løsning til Johan Castberg-feltet i Barentshavet kan inngå som en del av en utbygging av kraftkabel fra fastlandet til Svalbard. En kraftkabel fra fastlandet til Svalbard har vært ett av de foreslåtte alternativene for å avløse ett eller begge de to kullkraftverkene på øya.

Disse medlemmer mener det er viktig å få vurdert potensialet for reduserte kostnader ved en eventuell samlet utbygging av kraftkabel til Svalbard og Johan Castberg.

Disse medlemmer viser til representantforslag Dokument 8:124 S (2015–2016) som nå ligger til behandling i energi- og miljøkomiteen på Stortinget, og som tar til orde for å gjennomføre en utredning av en energiløsning for Svalbard der en kraftkabel med kraft-fra-land-løsning for Johan Castberg-feltet inngår som en mulighet.

Komiteen viser til at forskning har lange tradisjoner på Svalbard, og at forskning og utdanning også vil være avgjørende i fremtiden. Forskning og høyere utdanning er viktig for norsk aktivitet og nærvær, og Svalbards naturgitte fortrinn og unike tilgjengelighet må utnyttes. Forskningsmiljøene på Svalbard er de nordligste i verden, og gir Norge helt unike muligheter. Klimaendringene har dessuten gjort Arktis enda mer aktuelt ved at klimaendringene er tydeligere og mer dramatiske her.

Komiteen støtter forslaget om å utvikle en overordnet strategi for forskning og høyere utdanning på Svalbard, og er opptatt av at høyere utdanning får en betydelig plass i strategien.

Komiteen mener at utdanningstilbudet som i dag finnes på Svalbard, er viktig for å sikre bosetting og vekst. Tilbudet bør derfor videreutvikles og utvi-

des, og fastlandsuniversitetene må legge bedre til rette for at studentene kan ta kurs og emner på Svalbard som del av sitt studieprogram.

Komiteen viser til at Universitetssenteret på Svalbard AS (UNIS) ønsker å spille en viktigere rolle i Longyearbyen og på Svalbard gjennom utvidelse av utdanningstilbud og forskningsaktivitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, mener at det derfor bør vurderes, i forbindelse med arbeidet med den overordnede strategien for forskning og høyere utdanning på Svalbard, om utdanningstilbudet bør utvides til å omfatte helhetlige studier og flere delstudier.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti mener utdanningstilbudet bør utvides til å omfatte helhetlige studier og flere delstudier.

Komiteen viser til at hovedprioritet vil være å rekruttere flere studenter fra norske utdanningsinstitusjoner. UNIS viser i sitt høringsinnspill til at en utvidelse av utdanningsporteføljen vil styrke norsk tilstedeværelse i Longyearbyen, styrke Norges arktiske kompetanse og understøtte lokal næringsutvikling i form av å være kunnskapsleverandør innenfor viktige områder som fornybar energi, ingeniørfag, romforskning, fiskeri, arktisk sikkerhet og turisme.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at UiT – Norges arktiske universitet – i sin høringsuttalelse sterkt anbefaler at også humaniora og samfunnsvitenskap får en tydeligere plass i strategien for forskning og høyere utdanning på Svalbard. Viktigheten av tverrfaglighet og samfunnsvitenskapelige perspektiver på miljøfagene fremheves også i høringsuttalelsen fra Universitetet i Oslo (UiO).

Komiteen erkjenner at en økt satsing på forskning og utdanning gir bygningsmessige utfordringer for UNIS, og at det vil bli nødvendig med en utvidelse av forskningsparken.

Komiteens medlemmer fra Venstre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Kings Bay gjennom sin effektive drift har gjort Ny-Ålesund til et svært attraktivt sted for forskning, med forskere fra en rekke nasjoner. Disse medlemmer mener det er viktig at også norske forskere og forskermiljø er til stede i Ny-Ålesund og at man bør vurdere ulike tiltak for å styrke den norske andelen av forskermiljøet. Disse med-

lemmer er videre opptatt av å beholde muligheter for undervisning i Ny-Ålesund.

Komiteen mener det er viktig å styrke norsk vertskap og koordinering av forskningsvirksomheten i Ny-Ålesund og støtter regjeringens forslag om å utarbeide en egen forskningsstrategi for Ny-Ålesund.

Komiteen viser til at Norsk Polarinstitutt (NP) har fått ansvaret for den operative implementeringen og oppfølgingen av forskningsstrategien i Ny-Ålesund. Komiteen støtter dette. Komiteen mener det er viktig at tildelingen av ansvaret til NP skjer på en åpen og inkluderende måte og at selve gjennomføringen avventes til forskningsstrategien foreligger.

Komiteen viser til at forskningsaktiviteten på Svalbard er betydelig, og at det finnes en rekke initiativer. Det vises i den forbindelse til at regjeringen vil legge til rette for at Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System (SIOS) kan etableres i løpet av 2016.

UiO og UiT peker i sine høringsuttalelser på forskningsprosjektet «Arven etter Nansen» som UiO, UiT, Universitetet i Bergen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, UNIS, Norsk Polarinstitutt, Havforskningsinstituttet og Meteorologisk institutt står bak. Dette prosjektet har som et av sine mål å sikre at Norge tar ansvar og lederskap innenfor forskning og forvaltning i det europeiske Arktis. Komiteen mener det er naturlig at et så bredt forankret og koordinert prosjekt vurderes som ledd i den overordnede strategien for høyere utdanning og forskning.

Komiteen viser til at Norges vitenskapsakademi for polarforskning også bør spille en rolle innenfor tverrfaglig forskning på Svalbard.

Komiteen viser til at Den norske veterinærforeningen i høringen påpekte behovet for å styrke dyrevelferden på Svalbard. Foreningen viste til at hovedutfordringen i dag er mangel på en stabil og forutsigbar tilgang på veterinærtjenester. Komiteen ber regjeringen vurdere om man kan finne en løsning på utfordringene knyttet til dyrevelferd og personalsituasjonen.

Komiteen viser til kullvirksomheten på Svalbard har vært viktig for samfunnene på øygruppen og bidratt til stabil og helårlig aktivitet i Longyearbyen. Over tid har imidlertid andre næringer vokst frem og gjort samfunnet mindre avhengig av kullvirksomheten. Fortsatt er det behov for å legge til rette for et bredere og mer sammensatt næringsliv på Svalbard i tett samarbeid med lokale krefter.

Komiteen viser til meldingens grundige omtale av reiselivsnæringen, og deler regjeringens syn på viktigheten av å sikre gode og forutsigbare rammebetingelser for næringen. Reiselivsnæringen er som det fremgår av lokalstyrets uttalelse, en

vesentlig del av den nåværende og fremtidige verdiskapningen i Longyearbyen. Reiselivet har gjennom sin virksomhet og i sin strategi «Masterplan Svalbard mot 2025» vist at de er en ansvarlig næringsaktør som ønsker ansvarlig vekst.

Komiteen viser til at flere høringsinstanser peker på potensialet for utvikling av marine næringer. Regjeringen vil legge til rette for en sjømatnæring knyttet til lokalmat og reiseliv, og varsler i meldingen at de vil komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan økt fiskeri og annen høsting av marine ressurser kan gi positive ringvirkninger for Svalbard.

Komiteen mener det er viktig at man raskt avklarer mulighetene for og konsekvensene av en sjømatnæring med grunnlag i de rammevilkår som gjelder for Svalbard.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at det er et stort potensial for marine næringer i nord, og at utviklingen går raskere enn man forutså. Svalbard næringsforening viste i høringsrunden til at fiskeri og den marine næringen har kraft i seg til å bli en ny og stor industri på Svalbard. Foreningen påpekte at det er avgjørende at man raskt får et entydig bilde av potensial, rammeverk, muligheter og retning for næringen, utover fangst og levering til lokalt bruk.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Venstre viser til at flere høringsinstanser etterlyser internasjonale ruteflyvninger til Svalbard, som et viktig virkemiddel for å sikre videre vekst og for å styrke lokal omsetning. Disse medlemmer ber regjeringen vurdere om det kan finnes løsninger på dagens utfordringer med adkomst via fastlandet, herunder vurdere behovet for å etablere passkontroll på Svalbard.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at meldingen er tydelig på at det skal være høy aksept for turistaktivitet innenfor område 10, og at adgangen til å etablere næringshytter i området er viktig for reiselivsnæringen. Dette medlem mener det er viktig at meldingen følges opp med en faktisk vilje til å gjennomføre dette i praksis, og at man sikrer en konstruktiv dialog mellom myndigheter og reiseliv om gjennomføringen av etableringene. Dette medlem mener det er viktig at næringen har et enkelt og forutsigbart regelverk å forholde seg til, som også hensyntar mindre lokale aktører. Det vises eksempelvis til at lokale operatører med små fartøy har vanskeligheter med å etterleve melderegime og frister ved turer til sjøs, som er utformet med henblikk på tilreisende ekspedisjoner.

Komiteen viser til at regelverket for Svalbard ikke tillater salg i butikk av øl med alkoholstyrke over 4,75 pst. Serveringssteder på Svalbard har ikke anledning til å selge sterkere øl enn 7 pst. Komiteen mener regelverket for salg av øl bør være det samme på Svalbard som på fastlandet, og ber på denne bakgrunn regjeringen gjennomgå regelverket for å sikre slik likebehandling.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener det er viktig at det statlige eierskapet i Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) forvaltes på en måte som understøtter målsettingene med svalbardpolitikken. SNSK har kullgruvedrift som sin hovedvirksomhet, og har i mange år bidratt til stabil, helårlig norsk aktivitet og bosetting på Svalbard.

Komiteen viser til at statens mål for eierskapet har vært at selskapet skal drives på forretningsmessig grunnlag og med sikte på å levere konkurransemessig avkastning. Fallende kullpriser har imidlertid gjort dette krevende, og medført at det nå er stor usikkerhet knyttet til den forretningsmessige utviklingen i SNSK.

Komiteen mener det er viktig med en avklaring av selskapets retning og strategi fremover, både når det gjelder gruvedrift, boligutvikling, infrastruktur og eventuelle nye forretningsområder. Komiteen ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en sak om SNSK og der ta stilling til eventuelt endret formål og kategorisering av eierskapet.

Komiteens medlem fra Venstre mener det er viktig at fremtiden til SNSK avklares i nært samarbeid med lokalbefolkningen på Svalbard, og at det ikke utvikles ny næringsvirksomhet i konkurranse med eksisterende næringer.

Komiteen vil understreke selskapets ansvar for miljøopprydding når gravene er drevet ut eller driften på annen måte avsluttes.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti mener også Svalbardpolitikken må innrettes ut fra Norges målsetting om å kutte klimagassutslipp og styre mot lavutslippssamfunnet. Politikken må derfor basere seg på annen norsk tilstedeværelse på Svalbard enn kullgruvedrift.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser også til de vanskelige markedsmessige forholdene for kulldrift på Svalbard som er beskrevet i meldingen. Meldingen viser til at

Gruve 7 kun har kullreserver tilsvarende sannsynlig drift i om lag ti år fremover. Det vises også til at kulldriften sannsynligvis ikke vil lønne seg økonomisk, med mindre kullprisene stiger betydelig. Det legges også opp til driftshvile i tre år i virksomheten knyttet til Svea Nord og Lunckefjellgruva.

Dette medlem mener klimahensynet, den begrensede levetiden og den krevende markedsmessige situasjonen gjør det naturlig å gjennomføre en styrt avvikling av kullvirksomheten på Svalbard. Avviklingen må imidlertid kombineres med en økt satsing på annen næringsutvikling og ikke true målet om opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen. Dette medlem fremmer på dette grunnlag følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en styrt avvikling av kulldriften på Svalbard og en opptrapping av satsingen på annen næringsutvikling.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å erstatte eksisterende kullkraft med ny utslippsfri energiforsyning.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti mener at denne meldingen bør følges opp med en ny nordområdemelding.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at regjeringen vil fremlegge en oppdatert nordområdestrategi og en havmelding i løpet av våren 2017.

Uttalelse fra næringskomiteen

Næringskomiteen viser til utenriks- og forsvarskomiteens utkast til innstilling datert 27. oktober 2016 vedrørende Meld. St. 32 (2015–2016) Svalbard, og slutter seg til sine respektive partiers merknader der.

Komiteen mener at det er flere tiltak som sammen kan legge til rette for fremtidens næringsvirksomhet på Svalbard. Komiteen vil særlig peke på disse:

Komiteen vil understreke behovet for en sikker og stabil energiforsyning for Svalbard ikke bare for å dekke dagens behov, men også for å legge til rette for fremtidig næringsaktivitet.

Komiteen mener det må bygges en større og mer hensiktsmessig havn i Longyearbyen.

Komiteen mener det må startes en prosess for å avklare Store Norskes fremtidige rolle på Svalbard.

Komiteen ber regjeringen vurdere om flere statlige etater kan lokalisere avstandsuaavhengige arbeidsplasser på Svalbard.

Komiteen vil også understreke behovet for å styrke den veterinære beredskapen på Svalbard.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter følgende merknad om romfart i utkast til innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen:

«Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti deler engasjementet for norsk romforskning og romvirksomhet, men registrerer at regjeringen slår beina under norsk romsatsing i sitt forslag til statsbudsjett for 2017.

I budsjettforslaget ligger det et dramatisk kutt i satsingen på de frivillige programmene i European Space Agency (ESA). Administrerende direktør i Norsk Romsenter Bo Andersen har uttalt at kuttene innebærer en langsiktig nedbygging av norsk romindustri, som nå omsetter for mer enn 7 milliarder kroner årlig».

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en styrt avvikling av kulldriften på Svalbard og en opptrapping av satsingen på annen næringsutvikling.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å erstatte eksisterende kullkraft med ny utslippsfri energiforsyning.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Meld. St. 32 (2015–2016) – om Svalbard – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 16. november 2016

Anniken Huitfeldt

leder

Trine Skei Grande

ordfører